

HET BOUWKUNDIG ERFGOED VAN OOSTENDE (deel 8)

Foto CW.

Architectuur moet bespreekbaar zijn. Iedereen, of hij nu in een stadscentrum, een buitenwijk, een dorp... in een rijwoning, een flat of een villa woont, heeft er immers iedere dag mee te maken. Architectuur bepaalt het leefmilieu van de stad, de woonwijk, de straat, de eigen woonruimte waarin we leven.

Architectuur is te belangrijk en te waardevol om er geen of onvoldoende aandacht aan te besteden. De architect draagt een zeer grote verantwoordelijkheid, evenzeer zijn opdrachtgevers. Daarom vinden we dat bepaalde karakteristieke gebouwen bewaard moeten blijven, dat andere gebouwen beter gesloopt zouden worden, dat sommige gebouwen een manifest bewijs van wansmaak kunnen zijn en weer andere met de nodige aandacht bekeken mogen worden. De tijd maakt het mogelijk om veel te relativiseren ook inzake architectuur. Vandaar deze artikelenreeks 'Het bouwkundig erfgoed van Oostende'. Vandaar in deze bijdrage een ontmoeting met architect Marc Felix van het architectenbureau Felix-Glorieux uit Oostende en een gesprek over de realisatie van het nieuwe Loodswezengebouw aan de Churchillkaai te Oostende.

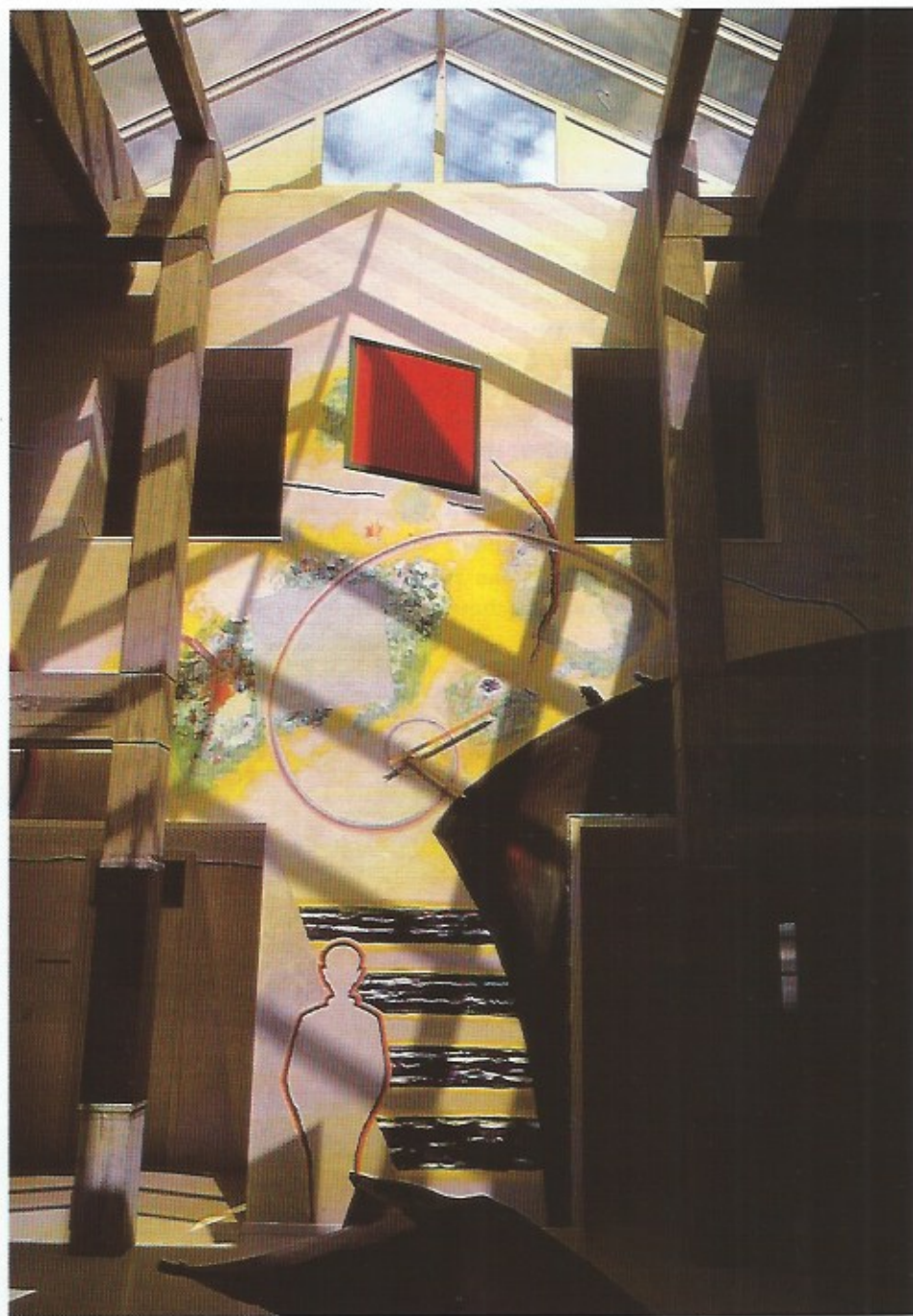
Het loodswezengebouw te Oostende, een focus bieden in dit maritiem landschap vol beweging is een van de uitgangspunten geweest van de architecturale vormgeving.

Architectuur en beeldende kunst

Het nieuwe loodswezengebouw gelegen in het maritieme hart van deze kuststadbadstad, is om meer dan één reden onze volle aandacht overwaard. Hier immers vinden we ook de bijzonder inspirerende samenwerking terug tussen de rationeel creërende architect en de in volle

vrijheid creërende kunstenaar. Of het samengaan tussen architectuur en kunst, tussen Marc Felix en Roger Raveel.

Het loodswezen, zenuwcentrum van de haven, is gelegen op het smalle schiereiland tussen voorhaven (aanlegplaats voor RMT-ferry's) en het Montgommerydok (aanlegplaats voor vissersvaartuigen en jachten).

De kunstenaar Raveel realiseerde een kunstwerk dat middelpuntvliedend uitvloeit vanuit de centrale hall naar gang en trappen.

Door het groeiend personeelsbestand, voldeed het bestaande gebouw niet meer. Het ministerie van openbare werken gaf opdracht tot het bouwen van een nieuw loodswezengebouw. Uiteindelijk opteerde men voor het integreren van het bestaande gebouw in een gloednieuw ontwerp. Geen makkelijke opdracht voor de architect, wel een uitdaging waarop Marc Felix graag inging. De site is uitzonderlijk en vormt een stedelijk landschap met een indrukwekkende 'genius loci'. Een sterke 'sence of place'. Havengeul met staketsel, jachthaven-vissershaven, dominante ferry's, visserskaai en stationscomplex, toeristische badstad en maritieme wereld.

Een focus bieden in dit maritiem landschap vol beweging is één van de uitgangspunten geweest van de architecturale vormgeving. Vandaar een 'vriendelijk-monumentale' aanpak. Opvallend genoeg om aandacht te trekken. Bescheiden genoeg om te staan alsof het er altijd stond. Een gedefinieerd punt in een uiterst boeiende en betekenisgeladen omgeving.

Bij zijn ontwerp hield architect Marc Felix er ook rekening mee dat een konfrontatie moest worden aangegaan tussen het loodswezengebouw en de aanmerende ferry's. Iets wat wonderwel gelukt is. Ook de opdeling in kleuren staat in relatie hiermee.

Witte bovenbouw, donkere onderbouw... Het blauw van de scheepsschouw is in de ramen opgenomen. Daarnaast is ook gestreefd naar typering van deze plaats (de haven) en de bestemming van het gebouw. Het gebouw dus als betekenisdrager, als communicatiemiddel. De witte tekens op de voorgevel (dynamisch in de bovenbouw, statische pilasters in de onderbouw) verwijzen naar de specifieke thema's in deze omgeving. Het dynamisch thema staat voor het varen van de schepen... het statisch thema voor het ankeren en de aanlegplaats. Dit omgaan met betekenissen is hier geënt op een architectuur die in de eerste plaats rationeel, logisch en sober wil zijn.

In het interieur van het gebouw is, door het realiseren van een grote centrale ruimte over twee niveau's getracht vorm te geven aan een gemeenschapsgevoel. Bezoekers, varende en administratief personeel worden er telkens mee gekonfronteerd zodat de circulatieruimte méér is dan een functionele verbinding inkomgang-bureau, maar de leefruimte waar een werkgemeenschap zich mee kan associëren.

Deze zenitaal verlichte ruimte (lichtinval langs boven) leunt aan tegen de vroegere gevel die nu een dwarsstaande centrale binnengevel geworden is, door vierkante openingen doorsneden. De ruimte zelf is als het ware los van de kolommen uit het gebouw 'gesneden' waarbij de constructieve elementen: kolommen, knooppunten en balken op die plaatsen zichtbaar worden in ruw bekist beton. Een soort ontleding als het ware van het betonskelet.

Waar het gebouw met materiele architectonische middelen en binnen de niet-vrijblijvende condities van architectuur een antwoord zocht op deze 'plek' heeft Marc Felix er naar gezocht om het gebouw ook 'open te stellen' voor een totaal anderssoortig antwoord. Een antwoord van de beeldende kunst.

Een ingreep waar in aanvang niet om gevraagd werd, maar die een onweerlegbaar feit is geworden. Architectuur en beeldende kunst hebben weliswaar niets met elkaar te maken. Architectuur is een niet-vrijblijvend konditiegebonden antwoord op een site en op een functioneel programma. Het realiseert een werkelijkheid.

Beeldende kunst daarentegen is een vrije, een konditieloze, fiktionele interpretatie van de werkelijkheid... Elk heeft zijn eigen autonomie aldus Marc Felix. Het samenbrengen van die twee autonome benaderingen vond Marc Felix een uitdaging en hij wou ze dan ook totaal. «Integratie van kunst in architectuur heeft niets te maken met decoratie. Het heeft te maken met wat twee autonome benaderingen op elkaar kunnen teweegbrengen. Namelijk een dialoog van beeldende taal met ruimte. Een dialoog ook

met de symboliek van de plaats, binnen een andere taal dan deze die de architectuur hanteert».

Hiervoor heeft architect Felix de kunstenaar Roger Raveel aangesproken en bereid gevonden om in de volledige centrale ruimte en in alle gangen te werken, en om reeds in een vroeg ruwbouwtadium als kleurenadviseur mee te werken. Voor de gewenste symbiose van beeldende kunst in architectuur was het immers noodzakelijk ook in kleuren en afwerking te anticiperen op wat zou komen, zodat nergens een breuk zou ontstaan in de indrukken die men ondergaat.

Raveel realiseerde een kunstwerk dat middelpuntvliedend uitvloeit vanuit de centrale hall naar gang en trappen. Platte vlakken worden ruimte, elders worden ruimten platte vlakken. Reële objecten worden geïntegreerd in licht en schaduw. Strakke en zeer functionele kolommen worden met spiegels doorsneden en verhogen het ruimte-effect. Deze eigenzinnige konfrontatie tussen geometrisch en structureel bepaalde binnenruimten en de speelse relativisering en anekdotische doorkruising ervan loopt het gebouw door.

Het dwaalt verder in gangen en trappen in de kleuren van wanden en deuren (wit, blauw en geel), vloeren (droog zand, nat zand), plafonds (lila en geel - de kleuren van de horizon bij valavond).

Naast dit ruimtelijk dialogerend aspect is er de betekenisdragende beeldtaal bij Raveel. Het zoeken naar voor deze plek wezenlijke tekens en ikonografie. Zowel in geschilderde tekens als in gevonden scheepsreliëken en zeebebakening.

Op de vroegere buitengevel, nu binnengevel, uitkijkend op de centrale ruimte verbond Raveel twee thema's: de tijd (in een wervelende spiraal die vanuit een klok vertrekt en bovenaan in 'genoteerd' zonlicht stil staat) en het schip (een boeg die overgaat in de betonconstructie. De reling van de verdieping wordt scheepsreling).

Op de verdieping zijn tegenover elkaar twee vlakken uitgewerkt. Een liggend naakt tegen een zwarte rechthoek (in kompositie gebracht met het zwarte loodsteken en het zwarte meubilair). Rechttegenover: een geestelijke ontmoeting van Raveel met Ensor (overgedimensioneerd en daardoor als het ware zwevend uit het muurvlak dat in een trompe d'œil een ruimte schetst waarin de architect in een deuropening staat).

In de hoofdtrap en de gangen zijn figuratieve commentaren aangebracht op het leven in het gebouw, elders abstracte commentaren op vormelijke geometrische gegevens van het gebouw.

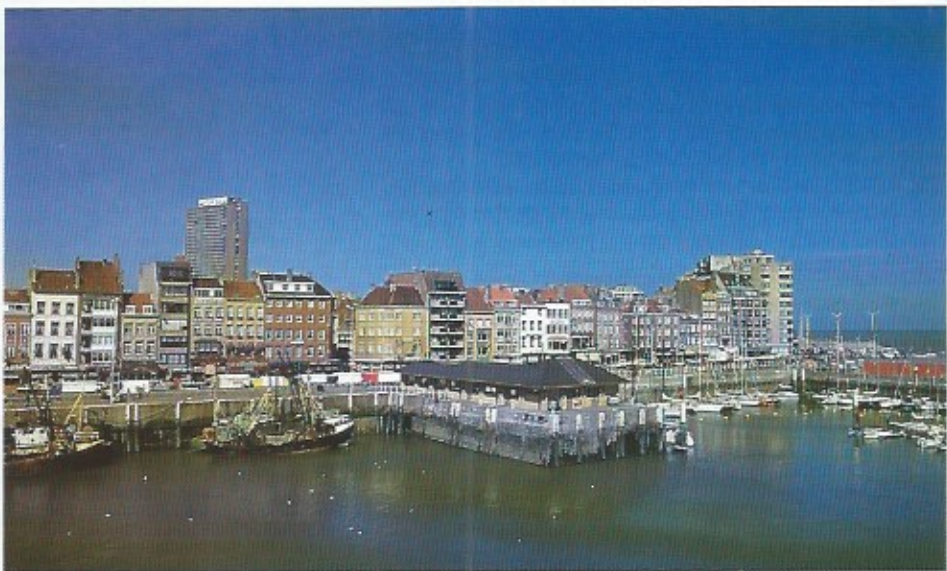
Deze beeldende benadering die inhaakt op de symbolische draagkracht van deze plaats en op de ruimtes zelf, versterkt uiteindelijk datgene waarnaar in het gebouw met architectonische middelen

Overzichtsbeeld van het loodswezen aan de Churchillkaai.

Roger Raveel in gesprek met James Ensor-Architekt. M. Felix kijkt toe.

wordt gestreefd... Het inhoud geven aan de 'genius loci' van een schiereiland en aan de leefruimte voor een werkgemeenschap.

Het Loodswezengebouw aan de Churchillkaai te Oostende is een zeer mooi

voorbeeld van moderne-hedendaagse architectuur.

Het gebouw laat zich het best bewonderen op het eind van de namiddag, het begin van de vooravond.

cw.